

BÜLTEN

Al Sharq Haftalık

4 Ağustos 2023

TÜRKİYE

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Vladimir Putin ile Telefon Görüşmesi

Cumhurbaşkanı Erdoğan, çarşamba günü Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirerek Karadeniz tahıl anlaşmasının yeniden aktive edilmesini değerlendirdi. Görüşmede Erdoğan, tahıl anlaşmasını bir “barış köprüsü” olarak gördüğünü vurgulayarak Ankara'nın milyonlarca insanı yararlandığı anlaşmayı yeniden aktif hale getirmek için yoğun çaba ve diplomasi harcama kararlılığını yineledi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, anlaşmanın uygulandığı dönemde tahıl fiyatlarının %23 azaldığını ifade etti. Ancak, anlaşmanın duraksamasının ardından temmuz ayının son iki haftasında tahıl fiyatlarında %15'lik bir artış olduğunu belirtti. Bu durum özellikle Afrika ülkeleri gibi düşük gelirli ülkeler için ciddi riskler oluşturuyor. Geçen yıl Türkiye, Rusya ve BM arasında imzalanan tahıl anlaşması, Ukrayna tahılının ihtiyaç duyan ülkelere sevk edilmesinin yolunu açtı ki bu durum Türk diplomasinin dünya çapında övülmesini sağladı. Ne var ki anlaşmanın üzerinden bir yıl geçmesinin ardından, Rusya Devlet Başkanı Putin, ülkesinin tahıl anlaşmasından çekildiğini duyurdu ve anlaşmaya geri dönülmesi içi yeni koşullar öne sürdü.

SURİYE

Faysal Mikdad'ın Tahran Ziyareti

Esed rejimi Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad, pazartesi günü büyük bir heyetle İran'ı ziyaret etti. Farklı kaynaklara göre ziyaretin amacı, ekonomik ve siyasi iş birliğini derinleştirmek için taraflar arasında bir toplantı serisinin startını vermektir. Suriye Ekonomi ve Dış Ticaret Bakanı Muhammed Samir el-Halil ve birçok diğer üst düzey yetkili Mikdad'a Tahran programında eşlik etti. Bakanın ziyareti, Suriye'de ekonomik krizin derinleştiği ve yaşam standartlarının günden güne kötüleştiği bir döneme denk geldi. Mikdad'ın ziyareti aynı zamanda Suriye topraklarında meydana gelen bazı siyasi gelişmelerle de aynı döneme geliyor ki bunlar arasında Esed rejiminin bölgesel düzeyde meşruiyet kazanma çabaları, Suriye'deki İran destekli milislere karşı artan İsrail saldırıları ve Türkiye'nin Kuzey Suriye'deki YPG/PYD bağlantılı gruplara yönelik yoğunlaşan insansız hava aracı saldırıları bulunuyor.

Uzunca bir süredir, Suriye krizi boyunca Esed rejiminin güçlü destekçileri olan Rusya ve İran, farklı projeler aracılığıyla Suriye'nin ekonomisindeki rollerini artırmak için çaba harcıyorlar. Rusya'nın Ukrayna kriziyle fazlasıyla meşgul olması, İran'ı savaş yorgunu Suriye ekonomisindeki payını artırmak için girişimlerini artırmaya sevk ediyor.

Suriye'de 'Ulusal Kurtuluş Hareketi' Toplandı

Suriye ordusundan ayrılan General Menaf Tlas'ın hareketi, Suriye topraklarındaki ilk toplantısını düzenledi. Hareketin yayımladığı açıklamada, birçok muhalif subayın katılımıyla Suriye'de 'Ulusal Kurtuluş Hareketi' adlı büyük bir toplantının gerçekleştiği öne sürüldü. Tlas'ın hareketi, savaş yorgunu Suriye'de rejim değişikliği için çaba harcadığını belirtiyor. Ayrıca hareket, ülkenin

belirli bir etnik veya dini grubu yerine tüm Suriye halkının arzularına hizmet etmek üzere kapsayıcı bir ulusal platform olarak hareket etmek istediğini vurguluyor.

Babası (Mustafa Tlas) 30 yıldan fazla bir süre boyunca Suriye rejiminin Savunma Bakanlığı görevini yürüten General Menaf Tlas daha önce 'Suriye Askeri Konseyi' aracılığıyla ülkesinde bir geçiş dönemi önerisinde bulunmuştu. Hareketin yaptığı açıklamaya göre, 'Ulusal Kurtuluş Hareketi' Suriye Askeri Konseyi tarafından başlatılmıştır. Tlas, 2012'de Suriye ordusundan ayrıldığından bu yana Fransa'da ikamet ediyor ve bugüne dek Suriye muhalif güçlerinin desteğini kazanamadı. Suriyeli muhalif grupların çokluğu, Tlas ailesinin Suriye'deki mirası ve Suriye rejiminin bölgesel olarak yeniden meşruiyet kazanma girişimleri göz önüne alındığında, Tlas'ın yeni girişiminin Suriye krizinin gidişatını kayda değer bir şekilde değiştirmesi beklenmiyor.

İŞİD'in Sözcüsünden Yeni Ses Kaydı

Terör örgütü İŞİD'in yeni sözcüsü Ebu Huzeyfe el-Ensari, bir ses kaydı yayımlayarak örgütün sözde eski 'halifesi' Ebu Hüseyin el-Kureyşi'nin öldürüldüğünü doğruladı. Yeni sözcü, el-Kureyşi'nin, İdlib'in fiili yöneticisi olan Hey'et Tahrir el-Şam (HTŞ) ile girdiği bir çatışmada öldürüldüğünü ileri sürdü. Ses kaydında, İŞİD'in önceki sözcüsü olan Ebu Ömer el-Muhacir'in de İdlib'de HTŞ tarafından yakalandığı duyuruldu. Ayrıca, El-Ensari, grubun yeni 'halifesinin' Ebu Hafs el-Haşimi el-Kureyşi olduğunu duyurdu.

IRAK

Erbil, Bağdat ile Petrol Gelirlerini Paylaşmaya Başladı

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, Salı günü, Erbil ile Bağdat arasında yapılan son anlaşma doğrultusunda Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin (KBY) günlük 55,000 varil petrol gelirini Bağdat'a göndermeye başladığını duyurdu. Erbil, 2014 yılından itibaren Irak'ta İŞİD'in yükselişinden de yararlanarak petrolünü Bağdat ile gelirini paylaşmadan veya satış için onay dahi almadan Kerkük-Ceyhan boru hattı üzerinden satmaya başlamıştı. Bu gelişmeye paralel olarak Irak Petrol Bakanlığı, Erbil'in Irak-Türkiye petrol boru hattı üzerinden bakanlık onayı olmadan petrol ihraç etmesine itiraz etmek için Paris'teki Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuştu. Paris'teki mahkeme, 25 Mart 2023 tarihinde, Erbil ve Türkiye aleyhine bir karar verdi. Mahkeme kararının ardından Türkiye, 2014-2018 dönemindeki petrol akışı için 1,4 milyar ABD dolarından fazla tazminat ödemeye mahkûm edildiği için boru hattından petrol akışını durdurdu. Irak Kürdistan Bölgesi'nden petrol akışının durdurulması KBY için milyarlarca dolarlık zarara neden oldu. Sonuç olarak, gerilimli müzakerelerin ardından Erbil, belli koşullar altında petrol gelirlerini Bağdat'a göndermeyi kabul etti.

İRAN

İran, Kuveyt ve Suudi Arabistan Arasında Dorra Gaz Sahası Konusunda Anlaşmazlık

Dorra gaz sahası üzerindeki çatışma, bir tarafta İran'ın, diğer tarafta ise Kuveyt ve Suudi Arabistan'ın zenginliğinin yatırımı ve sahalarındaki paylaşımı konusundaki anlaşmazlığından kaynaklanıyor. Ancak Arap Körfez ülkeleri, İran'ın sahanın kaynakları üzerinde hak iddia etmeye hakkı olmadığına inanıyor. Özellikle dikkate değer Suudi Arabistan-İran uzlaşısı ve her iki tarafın da normal ilişkileri kademeli olarak yeniden tesis etmeyi kabul etmesine rağmen temmuz ayında gerilim açıkça tırmandı. Tahran gaz sahasını ortaklaşa yatırım yapılmış bir alan olarak görürken, Körfez tarafı burayı "tamamen Kuveyt-Suudi Arabistan" yatırımı olarak görüyor ki bu da gerilimi arttırıyor.

26 Mart 2022'de İran Dışişleri Bakanlığı, Araş/Dorra sahalarının geliştirilmesi için Suudi Arabistan ve Kuveyt arasında yapılan anlaşmayı "yasa dışı" olarak nitelendirdi ve üç ülkeye ait olarak kabul edilen bu alanda yatırım yapma hakkının olduğunu ileri sürdü. Sahadaki bazı bölgelerin İran ve Kuveyt arasındaki belirlenmemiş sular içinde kaldığı da belirtildi. Bakanlık, üç ülkenin paylaşılan sahada nasıl yatırım yapacakları konusunda müzakerelere başlamalarını talep etti. 29 Mart'ta, Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Ahmed Nasır el-Mohammed el-Sabah, "İran, Dorra sahasının bir tarafı değildir. Bu alan tamamen Kuveyt ve Suudi Arabistan'a ait bir sahadır" dedi. Bakan ayrıca, aynı gün Fransız Dışişleri Bakanı ile yapılan bir basın toplantısında verdiği daha önceki demecin, Dorra sahasıyla ilgili olarak "Kuveyt, Suudi Arabistan ve İran arasındaki kıta sahanlığı sınırlarını belirlemek için yapılan müzakerelere" atıfta bulunduğunu açıklığa kavuşturdu.

LÜBNAN

Lübnan'daki Ayn el-Hilve Mülteci Kampı'nda Silahlı Filistinli Gruplar Arasında Yaşanan Çatışma

Pazartesi akşamı Lübnan'ın Ayn el-Hilve mülteci kampında, üç gün süren çatışmaların ardından 11 kişinin ölümü ve 60 kişinin yaralanması ile sonuçlanan çatışmaların ardından kısmi bir sakinlik hâkim. Lübnan'ın geçici Başbakanı Necib Mikati, kampa güvenliği sağlamak için ordu müdahalesini savundu. Kamp, İslami gruplar ve Fetih hareketine bağlı Filistin Ulusal Güvenlik Güçleri arasında çatışmaların patlak vermesinin ardından göreceli bir sakinliğe kavuştu.

FİLİSTİN

Filistinli Örgütler Uzlaşma Görüşmeleri İçin Kahire'de Toplandı

Birçok Filistin siyasi fraksiyonu, geçtiğimiz hafta sonu Mısır'da bir "uzlaşma komitesi" oluşturmak üzere bir araya geldi. Bu toplantı, özellikle Batı Şeria'nın Cenin kentindeki son İsrail saldırısına yanıt olarak yapıldı ki bu saldırıda en az 12 Filistinli öldü ve 150'den fazla kişi yaralandı. Filistin Halk Partisi'nin lideri Fehmi Şahin'e göre, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas başkanlığında düzenlenen toplantının amacı, Filistin fraksiyonları arasında birlik ve beraberliği sağlamak ve

“İsrail’e karşı direniş stratejisini” görüşmekti. Ancak, Filistin İslami Cihad Hareketi toplantıya katılmadı. İddiaya göre Filistin İslami Cihad Hareketi, Abbas’ın otoritesi tarafından yapılan siyasi tutuklamaları boykot etmek için toplantıya katılmadı.

Bu toplantı, Abbas ve Hamas lideri İsmail Haniye’nin geçen hafta Türkiye’de Cumhurbaşkanı Erdoğan ile birlikte yaptığı görüşmenin ardından gerçekleşti. Haniye, şu anda Katar ve Türkiye arasında ikamet ediyor ve temmuz sonunda Kahire’de Filistin fraksiyonlarının çatışmayla ilgili ve iç bölünmeleri sona erdirmeye yollarını tartışmak için geniş bir toplantı düzenlemeyi kabul etti. İlgili taraflar, Hamas’ın kuşatılmış Gazze Şeridi’nde ve Abbas’ın Filistin Yönetimi’nin İsrail tarafından işgal edilen Batı Şeria’daki bölgelerde ayrı yönetimleri arasındaki uçurumu daraltma konusundaki uzlaşmalarını olumlu buldular. Haniye, özgür demokratik seçimlere dayanan yeni, kapsayıcı bir parlamento çağrısında bulundu. Toplantıdaki katılımcılara göre Haniye, “kapsamlı direnişe” çağırdı ve Abbas’tan İsrail ile “güvenlik iş birliğini” ve “siyasi tutuklamaları” sona erdirmesini istedi. Bu arada Abbas, barışçıl halk direnişi çağrısı yaptı ve Filistin Kurtuluş Örgütü’nün korunmasını talep etti- ki bu örgüt Hamas veya İslami Cihad’ı içermemektedir.

İSRAİL

“Bir İsrail” Projesi: İsrail ve Suudi Arabistan Arasında Köprü Oluşturma

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, “Bir İsrail” projesinin başlatılacağını duyurdu ki bu projenin İsrail ve Suudi Arabistan’ı birbirine bağlaması amaçlanıyor. Proje İsrail’in kuzeyinde bulunan Kiryat Şimona şehrinden güneydeki Eilat şehrine uzanan yüksek hızlı bir demiryolu hattı şeklinde düşünüyor. Demiryolu hattı, vatandaşların iç hat seyahatleri için yolcu treni olarak işleyecek. Ancak ikinci aşamada, demiryolu projesi kargo taşımacılığına uzanacak ve yakındaki Arabistan Yarımadası’na karadan sınır ötesi bir raylı uzantı ekleyecek. 100 milyar şekel (27 milyar dolar) değerindeki bu proje, İsrail-Suudi Arabistan normalleşmesine dair spekülasyonların arttığı bir dönemde gerçekleşiyor. 2020’nin sonlarında İbrahim Anlaşmaları’nın yürürlüğü konulmasından bu yana, İsrail ile Körfez ülkelerinin normalleşmesi yoğunlaştı. İki hafta önce, İsrail Dışişleri Bakanlığı, Basra Körfezi’nden Yarımada üzerinden Ürdün, İsrail, Suudi Arabistan ve BAE’yi birleştiren (raylı projeden bağımsız olarak) ve Eilat’ta sona eren bir ticaret kara köprüsü planları olduğunu doğruladı.

Diğer bazı Körfez komşularının aksine, Suudi Arabistan mevcut siyasi koşullar altında İsrail’e stratejik bir taahhütte bulunmaktan kaçınıyor. Netanyahu, Suudi Arabistan’ın İbrahim Anlaşmalarına katılmasını umuyordu ve bu hedefe yönelik çalışıyordu. Ancak son zamanlarda Kudüs’teki Mescid-i Aksa Camii’ne düzenlenen baskınlar, yerleşim birimlerinin devam eden inşası ve Filistinlilere yönelik şiddetin devamı gibi sebepler, Suudilerin, iki ülke arasında istihbarat iş birliği yaptığını iddia eden raporlara rağmen, yakınlaşmadan geri çekilmesine neden oldu. Aynı zamanda, İsrail’in iç siyaseti bölgedeki çekiciliğini zayıflattı. Parlamente’nin yakın tarihli yargı

revizyonu ülke genelinde aylarca süren protestolara yol açtı ve halkın yönetime olan güvenini zayıflattı. Ayrıca, pazar günü New York Times, ismi açıklanmayan bir İsraili kaynağa dayanarak, Kral Selman'ın normalleşme konusundaki tutumunun değişmekte olduğunu ve normalleşmenin hâlihazırda İsrail'in Filistinlilere "önemli tavizler" yapmasına bağlı olduğunu bildirdi. "Bir İsrail" projesinin Suudi Arabistan hedeflerinin, bir normalleşme anlaşması olmadan gerçekleşme ihtimali belirsizliğini koruyor.

TUNUS

Tunus, İsrail ile Normalleşmeye Ceza Verilmesini Değerlendiriyor

Tunus parlamentosu, pazartesi günü, Haklar Komitesi'nin İsrail ile ilişkilerin normalleştirilmesini cezai hale getiren bir yasa üzerinde çalıştığını duyurdu. Komite, tasarıya olan desteğini açıkladı ve tasarının Tunus halkı için önemli olduğunu ileri sürerek Filistin meselesine desteklerinin altını çizdi. Tunus, 1948'deki kuruluşundan bu yana İsrail ile diplomatik ilişkiler kurmadı. 2022 Ağustos'unda Tunus ile İsrail arasındaki ticari etkileşim haberleri ortaya çıktığında, Tunus Ticaret ve İhracat Geliştirme Bakanlığı, Arap Birliği'nin prensipleriyle uyumlu olarak, İsrail ile hiçbir ilişki içinde olmayacağını belirtmişti. Tunus İsrail'den uzak dururken, 2020'de Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Sudan ve Fas gibi diğer birçok Arap ülkesi İsrail ile normalleşme anlaşmaları imzalamıştı. Toplantıdan sonra yapılan açıklamada, tasarının içeriğinin belirsiz olduğu ve hâlâ gözden geçirilmesi gerektiği belirtildi. Aynı zamanda tasarıda bazı kısımlarının mevcut ceza yasalarına uygunluğunun incelenmesi gerektiği ifade edildi.

Tunus'un önerilen yasası, Irak örneğini takip edebilir çünkü Irak parlamentosu geçen yıl "Siyonist varlıkla normalleşmeyi ve ilişki kurmayı yasaklayan" bir yasa tasarısını onayladı. Bu yasa, vatandaşları ve kurumları herhangi bir şekilde İsrail ile ilişki kurmaktan caydırmayı amaçlamaktadır ve cezalar arasında idam cezası dahi bulunmaktadır. Irak Meclis Başkan Yardımcısı Hakim el-Zemili, tasarının onayından sonra "tüm Arap ve İslam parlamentolarını, halklarının arzularını karşılayan benzer yasalar çıkarmaya" çağırmıştı. Tunus'taki tasarının içeriği belirsiz ve hâlâ incelenmekte olduğu için Tunus'un Irak'ın çağrısına uyup uymayacağı henüz belli değil.

Kays Said, Tunus Başbakanı'nı görevden aldı

Geçen salı, Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said, Necla Buden'i görevden alarak yerine Ahmed Hachani'yi yeni başbakan olarak atadı. Arap Dünyasının ilk kadın başbakanı olarak tarihe geçen Buden, Eylül 2021'de "cumhurbaşkanlığı devri"nin ardından atanmıştı. Cumhurbaşkanı'nın son hamlesi, Said'in hükümetin performansından duyduğu memnuniyetsizliği birçok kez göstermesi nedeniyle beklenmesine rağmen, başbakanlık pozisyonunu doldurmak için Hachani gibi siyasi olarak bilinmeyen bir adayın seçilmesi muhalefetin eleştirisine neden oldu.

AL SHARQ STRATEJİK DÜŞÜNCE KURULUŞU HAKKINDA

Al Sharq Stratejik Düşünce Kuruluşu, demokratik katılım, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog ve sosyal adalet ideallerini teşvik etmek amacıyla, tarafsız ve titiz bir yaklaşımla araştırma yapmayı üstlenen bir düşünce kuruluşudur.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6

No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul /

Türkiye

Telefon: +90 212 603 18 15

Faks: +90-212-603 1665

E-posta: info@sharqforum.org

research.sharqforum.org

SharqStrategic